

TRẦN GIAO HÒA

**PHẪU THUẬT TẠO HÌNH
NHA CHU**

Tái bản lần thứ nhất
(có chỉnh sửa và hiệu đính)

Giaoal
TG Hoà

NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP HỒ CHÍ MINH

PHẪU THUẬT TẠO HÌNH NHA CHU

TRẦN GIAO HÒA

Bản tiếng Việt ©, BAN XUẤT BẢN-TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN ĐHQG TP HCM, NXB ĐHQG-HCM và TÁC GIẢ.

Bản quyền tác phẩm đã được bảo hộ bởi Luật Xuất bản và Luật Sở hữu trí tuệ Việt Nam. Nghiêm cấm mọi hình thức xuất bản, sao chụp, phát tán nội dung khi chưa có sự đồng ý của tác giả và Nhà xuất bản.

ĐẾ CÓ SÁCH HAY, CÀN CHUNG TAY BẢO VỆ TÁC QUYỀN!

LỜI NÓI ĐẦU

Nha chu là một chuyên khoa lâm sàng của ngành Răng Hàm Mặt, Trong điều trị các bệnh viêm nha chu phá huỷ, phẫu thuật nha chu là biện pháp điều trị được sử dụng khá phổ biến và góp phần quyết định thành công trong điều trị. Trong điều kiện sách và tài liệu về phẫu thuật nha chu còn thiếu, lại ít được cập nhật, cuốn “Phẫu thuật tạo hình nha chu” ra đời là một ước mơ của chúng tôi qua những năm giảng dạy đại học và sau đại học tại bộ môn Nha chu, Khoa RHM, ĐH Y Dược TP. Hồ Chí Minh. Đây là quyển sách Nha chu tiếng Việt, đáp ứng cho giảng dạy, học tập sau đại học và góp phần làm tài liệu tham khảo khi cần thiết cho các bác sĩ chuyên ngành Răng Hàm Mặt nói chung và chuyên khoa Nha Chu nói riêng. Quyển sách này được biên soạn từ các tài liệu và sách giáo khoa chuyên ngành, chuyên khoa trong và ngoài nước dựa theo mục tiêu đào tạo sau đại học, đáp ứng được yêu cầu về kiến thức và kỹ năng cho học viên.

Sách được trình bày làm ba phần cung cấp kiến thức nha chu cho học viên sau đại học, gồm mười tám chương:

Phần I: 3 chương trình bày giải phẫu học phân tích, liên quan đến phẫu thuật tạo hình nha chu.

Phần II: 3 chương trình bày bệnh lý và cách phân loại mới bệnh viêm nha chu do Hiệp Hội Nha chu Hoa Kỳ và Hiệp Hội Nha chu Châu Âu, thống nhất tại Hội nghị Nha chu Armitage, dễ dàng áp dụng trong lâm sàng để chẩn đoán và điều trị.

Phần III: 12 chương trình bày các loại phẫu thuật trong điều trị bệnh nha chu và phẫu thuật tạo hình nha chu.

Phần tự lượng giá được trình bày ngay sau mỗi chương gồm các câu hỏi trắc nghiệm chọn câu trả lời đúng nhất có đáp án kèm theo. Những câu hỏi tự luận không có đáp án vì mỗi câu là một vấn đề đòi hỏi tổng hợp, suy luận và kết hợp với thực tiễn để giải quyết vấn đề đã đặt ra cho từng người.

Chúng tôi vô cùng cảm ơn các bác sĩ trong bộ môn đã đóng góp ý kiến, động viên, tạo điều kiện để chúng tôi hoàn thành quyển sách này.

Chúng tôi cũng chân thành cảm ơn sâu sắc những đóng góp quý báu của GS TS Hoàng Tử Hùng, Trưởng Khoa Răng Hàm Mặt - Đại học Y Dược TP Hồ Chí Minh.

Lần tái bản này người biên soạn cố gắng chỉnh sửa, có đưa thêm một số hình ảnh lâm sàng của mình vào nhưng vẫn biết chưa đáp ứng được yêu cầu của độc giả, cũng không sao tránh khỏi thiếu sót, rất mong quý Thầy Cô, quý đồng nghiệp và bạn đọc gần xa tiếp tục góp ý, trao đổi để nếu có dịp lần tái bản lần sau sách được hoàn chỉnh hơn, giúp ích hữu hiệu cho bạn đọc khi sử dụng.

TP Hồ Chí Minh, tháng 5 năm 2018

Người biên soạn

Trần Giao Hòa

LỜI CÁM ƠN

Chân thành cảm ơn các bác sĩ Alain Borghetti, Virginie Monnet-Corti đã cho phép tôi sử dụng các hình ảnh và sơ đồ cho quyển sách này.

Remerciements

Je voudrais adresser mes sincères remerciements aux docteurs A. Borghetti, V.M. Corti qui m'ont permis d'utiliser leurs photos, leurs schémas dans ce livre.

Dr Tran Giao Hoa

Département de Parodontologie

Faculté D'Odonto-Maxillo-Faciale

Université des Sciences Médicales d'HoChiMinh ville

Thành công nào cũng có sự đóng góp của nửa kia một đời người.

Tôi dành tất cả tình cảm nồng ấm và lời cảm ơn sâu sắc cho PGS TS La Thị Cang, hiền thê yêu quý của tôi.

MỤC LỤC

Lời nói đầu	iii
Lời cảm ơn.....	v

PHẦN THỨ NHẤT: GIẢI PHẪU HỌC

Chương 1: Giải phẫu học và cấu trúc mô nha chu lành mạnh

Mở đầu	01
1. Nướu	02
2. Niêm mạc xương ổ và thăng	30
3. Niêm mạc quanh implant	33
4. Xêmăng	36
5. Xương ổ răng	42
6. Dây chằng nha chu	46
7. Phân bố mạch máu và thần kinh của mô nha chu	55

Chương 2: Vùng cầm:

Giải phẫu học phân tích lâm sàng và phẫu thuật trong miệng

§1. Vùng cầm và giữa hai lỗ cầm

1. Mở đầu	62
2. Vùng cầm giữa hai lỗ	62

§2. Lớp thần kinh, mạch máu và tuyến

1. Thần kinh cầm	75
2. Tuyến nước bọt môi	78
3. Động mạch môi	79
4. Lớp nướu-niêm mạc	80

§3. Các thành phần trong xương và triển lưỡi

1. Miệng lỗ cầm	83
2. Kênh răng cửa	85
3. Triển phía lưỡi	89
4. Hậu quả lâm sàng.....	95
5. Lớp niêm mạc	97

Chương 3: Mạng sợi đàn hồi của nướu (hình thành, phát triển và thoái hóa)

1. Mở đầu	104
2. Đại cương về sự thành lập các sợi đàn hồi.....	105
3. Sinh sợi siêu nhỏ	107
4. Cấu trúc và sắp xếp mạng sợi đàn hồi trong nướu	108
5. Sự thoái hóa mạng sợi đàn hồi nướu	109
6. Kết luận	113

PHẦN THỨ HAI: BỆNH LÝ VÀ CÁCH PHÂN LOẠI MỚI BỆNH VIÊM NHA CHU

Chương 4: Sinh lý bệnh học và khám lâm sàng phức hợp niêm mạc – nướu và cấu trúc mô nha chu lành mạnh

1. Sinh lý học của nướu	115
2. Những loại hình thái khác nhau của mô nha chu	116
3. Mọc răng thụ động và các tình trạng bệnh lý	121
4. Khoảng sinh học nha chu và quanh implant.....	126
5. Vai trò của nướu dính	143
6. Khám lâm sàng phức hợp nướu-niêm mạc.....	160

Chương 5: Phân loại mới bệnh viêm nha chu

---

1. Mở đầu	173
2. Có gì mới trong các phân loại Armitage 1999	173
3. Các loại bệnh viêm nha chu.....	175
4. Kết luận.....	184

Chương 6: Trụt nướu - Trụt mô viền

---

1. Thuật ngữ	188
2. Các dạng lâm sàng	189
3. Bệnh cẩn.....	190
4. Bệnh sinh.....	202
5. Dịch tễ học	204
6. Phân loại.....	207
7. Điều trị bệnh cẩn.....	209

PHẦN THỨ BA: CÁC LOẠI PHẪU THUẬT

Chương 7: Khâu trong phẫu thuật nha chu

---

1. Các mũi khâu	219
2. Các cách khâu rời.....	223
3. Các cách khâu liên tục	229

Chương 8: Áp dụng kỹ thuật khâu trong các loại phẫu thuật nha chu khác nhau

---

1. Phẫu thuật niêm mạc-nướu	236
2. Phẫu thuật túi nha chu	244
3. Phẫu thuật xương	247

Chương 9: Phẫu thuật vạt di chuyển sang bên

---

1. Mở đầu	254
2. Chỉ định	254
3. Kỹ thuật thao tác	255
4. Kết quả	262
5. Ưu điểm và khuyết điểm	265

Chương 10: Phẫu thuật vạt đặt về phía thân răng

---

1. Mở đầu	270
2. Chỉ định	270
3. Kỹ thuật thao tác	272
4. Kết quả	280
5. Ưu điểm và khuyết điểm	281

Chương 11: Phẫu thuật vạt đặt lại về phía chóp chân răng

---

1. Mở đầu	286
2. Chỉ định	287
3. Kỹ thuật thao tác	288
4. Kết quả	290
5. Ưu điểm và khuyết điểm	292

Chương 12: Phẫu thuật cắt thăng

---

1. Mở đầu	296
2. Chỉ định	297
3. Kỹ thuật thao tác	303

Chương 13: Ghép nướu rời

---

1. Mở đầu	314
2. Chỉ định và chống chỉ định	315
3. Kỹ thuật thao tác	323
4. Sự lành thương.....	336
5. Kết quả	341
6. Ưu điểm và khuyết điểm	344

Chương 14: Ghép mô liên kết: chỉ định và lấy mô

---

1. Mở đầu	352
2. Chỉ định	352
3. Vùng lấy mảnh ghép.....	355
4. Kỹ thuật lấy mô (lấy mảnh ghép)	365

Chương 15: Ghép mô liên kết bằng kỹ thuật luồn

---

1. Chỉ định	380
2. Kỹ thuật thao tác	381
3. Kết quả	388
4. Ưu điểm và khuyết điểm.....	392

Chương 16: Phẫu thuật ghép xương trong thực hành nha chu

---

1. Mở đầu	396
2. Các loại ghép	397
3. Vật liệu.....	399
4. Các đặc tính phải có của vật liệu ghép	406
5. Chỉ định	407
6. Tiến trình phẫu thuật	409
7. Kết luận.....	414

Chương 17: Phẫu thuật làm dài thân răng lâm sàng trước phục hình cố định

---

1. Mở đầu	417
2. Khoảng sinh học	419
3. Phẫu thuật làm dài thân răng	421
4. Khám đánh giá	429
5. Chẩn đoán	432
6. Điều trị	433
7. Kết luận	438

Chương 18: Tái tạo mô có hướng dẫn

---

1. Khả năng tái tạo của mô	441
2. Các khái niệm	443
3. Nguyên tắc sinh học	447
4. Chọn màng	450
5. Chỉ định	452
6. Các yếu tố tại chỗ ảnh hưởng lên sự lành thương	455
7. Biến chứng	457
8. Kết quả	458
Đáp án phần câu hỏi trắc nghiệm	461
Tài liệu tham khảo	462

PHẦN THỨ NHẤT GIẢI PHẪU HỌC

Chương 1

GIẢI PHẪU HỌC VÀ CẤU TRÚC MÔ NHA CHU LÀNH MẠNH

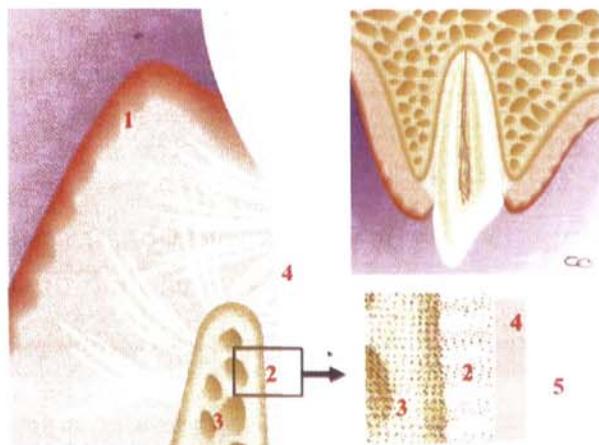
Mục tiêu

- Mô tả được giải phẫu học của phức hợp nướu-niêm mạc;
- Trình bày được rõ ràng cấu trúc vi thể của phức hợp nướu-niêm mạc;
- Áp dụng được các kiến thức này vào điều trị, nhất là trong phẫu thuật tạo hình nha chu.

Mở đầu

Mô nha chu được cấu tạo do tập hợp của các mô duy trì và nâng đỡ răng, chúng phụ thuộc lẫn nhau về mặt đại thể lẫn vi thể. Suốt thời gian tồn tại của răng, mô nha chu chịu sự điều chỉnh nhất định do chức năng hoặc do hình thái.

Bốn thành phần của mô nha chu là nướu, dây chằng nha chu, xương ổ răng và men chân răng (H.1.1).

H.1.1 Sơ đồ cấu trúc mô nha chu

Ghi chú

- 1 Nướu
- 2 Dây chằng nha chu
- 3 Xương ổ răng
- 4 Men gốc răng
- 5 Ngà gốc răng

Hai thành phần mô khoáng hóa là xương ổ răng và men chân răng, là những trụ cột, nhờ đó các sợi dây chằng nha chu neo chặt răng vào xương ổ. Nướu là loại mô che phủ, là rào cản bảo vệ đầu tiên cho các thành phần mô nha chu khác nằm sâu bên dưới, chống lại các yếu tố gây bệnh từ bên ngoài. Sự phân phôi đều nhau của nhiều mô sợi và khoáng hóa của mô nha chu khác nhau nhiều do cấu tạo protein, do các phần tử tế bào, do sự khoáng hóa, do chuyển hóa và do chức năng của chúng.

Về phương diện giải phẫu chức năng, mô nha chu có thể chia làm hai nhóm khác nhau: mô nha chu nông và mô nha chu sâu. Hai nhóm này phụ thuộc lẫn nhau về mặt sinh học bởi vì sự hư hại nhóm này sẽ gây nhiều hậu quả cho nhóm kia.

Phức hợp nướu-niêm mạc gồm có những mô mềm của mô nha chu nông đóng vai trò như một rào cản bảo vệ mô nha chu sâu bên dưới. Đây chính là những nguyên nhân khác nhau của hình dạng giải phẫu học, mô học và sinh lý học của bốn thành phần mô nha chu và của niêm mạc quanh implant (nếu có implant thay thế răng đã mất).

§1. Nướu

1.1. Giải phẫu học

Niêm mạc miệng là sự tiếp nối liên tục của da môi, của niêm mạc khẩu cái mềm và niêm mạc họng. Nó bao gồm niêm mạc nhai là nướu và mô che phủ khẩu cái cứng, niêm mạc đặc biệt che phủ lồng lưỡi, niêm mạc xương ổ, niêm mạc má và niêm mạc môi.

Về mặt lâm sàng, nướu gồm có biểu mô và mô liên kết tạo thành một dải niêm mạc nhai bao quanh các răng sữa hoặc răng vĩnh viễn. Nó che phủ mào ổ răng, vách ngăn xương vùng kẽ răng, cho đến tận đường nối nướu-niêm mạc ở mặt ngoài cũng như mặt trong (H 1.2).

Nướu có thể được coi như một đơn vị chức năng và giải phẫu, thay đổi theo đường chu vi, hình dạng và hình thái lâm sàng làm cho mô thích nghi với vùng đặc biệt xung quanh răng sau khi răng đã mọc hoàn toàn.

H.1.2 Hình ảnh lâm sàng mặt ngoài nướu viền (đường chấm chấm).

Nướu dính phân biệt với niêm mạc xương ổ bằng đường nối nướu-niêm mạc (đường liên tục) h là chiều cao nướu sừng hóa.

Mô nướu được chia nhỏ thành nhiều vùng hình thái khác nhau (H.1.3):

- nướu rời (nướu tự do);
- nướu dính;
- nướu kẽ răng.

Nướu rời, từ lâu được coi như phần nướu tương ứng với chiều sâu của khe nướu và nướu dính là hiệu số của chiều cao của nướu sừng hóa với chiều sâu của khe nướu đo được.

Nướu sừng hóa được định nghĩa là phần nướu tiếp xúc với môi trường miệng được bao phủ bằng lớp biểu mô sừng hóa.

Trên bề mặt bên ngoài, nướu trải từ đỉnh nướu rời, đỉnh gai nướu cho đến đường nối nướu-niêm mạc (H.1.3). Bề mặt bên trong, giới hạn về phía chóp có thể bao gồm cả các sợi trên xương ổ hoặc không trên xương ổ (trường hợp không có nướu dính).